

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
Институт за държавата и правото

Анатоли Йорданов Бобоков

Международноправен режим на Палестина

Автореферат

на дисертационен труд
за присъждане на образователна и
научна степен „доктор“

Докторска програма
Международно право и международни отношения
Научна област 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.6. Право

Научен ръководител
проф. д-р Ирена Илиева

София, 2025 г.

Докторантът е зачислен в задочна докторантура по докторска програма „*Международно право и международни отношения*" от научна област 3. Социални, стопански и правни науки, проф. направление, шифър 3.6. Право, съгласно зап. № РД-09-65/22.07.2020 г. на директора на ИДП при БАН.

Темата на дисертационния труд е „*Международноправен режим на Палестина*", с научен ръководител проф. д-р Ирена Илиева.

Представеният дисертационен труд е обсъден и насочен за публична защита на заседание на секция „Международноправни науки" в ИДП при БАН на 02.09.2025 г.

На основание зап. № РД-09-67/25.09.2025г. на директора на ИДП при БАН е утвърден състав на научното жури и е определена дата за провеждане на открито заседание за защита на дисертационния труд.

Вътрешни членове на научното жури:

доц. д-р Тодор Кобуров

доц. д-р Паунита Петрова

Резервен член:

доц. д-р Мариана Тиен

Външни членове на научното жури:

чл.- кор. проф. д.н. Владимир Чуков

проф. д-р Емил Константинов

доц. д-р Гергана Гозанска

Резервен член:

проф.д.ю.н. Габриела Белова-Ганева

*На дата **20.11.2025г.** ще бъде проведено открито заседание на научното жури за защита на дисертационния труд в заседателната зала на ИДП на адрес: гр. София, ул. Сердика " № 4.*

Дисертационният труд и материалите по защитата са на разположение в ИДП на адрес: гр. София, ул. „Сердика" № 4 и на интернет страницата на ИДП: www.ipn-bg.org

СЪДЪРЖАНИЕ

Актуалност на дисертационния труд 4
Обект и предмет на изследване 6
Научно-изследователска хипотеза, цел и задачи на дисертационния труд 7
Методи на изследване..... .8
Съдържание и структура на дисертационния труд 10
Научни и приложни приноси..... 36
Публикации на научни резултати по темата на дисертационния труд……..37

АКТУАЛНОСТ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Актуалността на дисертационния труд се обуславя от необходимостта от изготвяне на съвременно българско изследване на статута на Палестина съгласно действащото международно право. Трудът е полезен както от практическа, така и от теоретична гледна точка, тъй като правната доктрина ще бъде допълнена с актуален анализ на въпросите относно:

- правото на самоопределение на народите;

- критериите за държавност;

- превръщането на конкретни резолюции на ООН в обичайно право;

- военната окупация на палестински територии през призмата на Женевските и Хагските конвенции;

- действието на едностранните декларации за независимост;

- правните последици от присъединяването на Палестина към Римския статут на Международния наказателен съд;

- статутът на израелските селища и разделителната стена в палестинските територии;

- пътната карта за мир в Близкия изток;

- последиците от подписването на споразуменията от Осло, конституиращи автономната власт;

- военни престъпления, извършени на палестинска територия;

- статутът на Ивицата Газа след последните военни действия

От една страна, въпросът за статута на Палестина е проблем на общото международно право, а от друга е от важно значение за теорията на правото с оглед спазване на общите принципи, залегнали в устава на ООН. По тази причина изследването би поставило за разглеждане спорни в международните отношения въпроси, на които международното право дава отговор чрез едно обективно тълкуване на нормите за поведение на неговите субекти. Това обосновава и избора на предлаганата тема за дисертационно изследване, тъй като са разгледани правните аспекти на палестинската държавност, които се различават от политическите.

Развитието на международното право след Втората световна война и настъпването на процеса по деколонизация налага необходимостта от един нов прочит на институти като държавността, самоопределението, признаването и окупацията през призмата на Близко-източния конфликт. Считам, че с така представеното изследване ще се утвърди една качествена и юридически обоснована българска научна продукция относно съществуването на държавата Палестина.

Изключително трудно може да се дефинира дали палестинската държава е възникнала и от кой момент, тъй като са налице различни виждания както в теорията, така и в практиката. Това е така, тъй като признаването на една държава има декларативно значение и се различава от юридическите аргументи за нейното фактическо възникване. По тази причина и възникването на държавата Палестина няма как да бъде отъждествено само с декларативното признаване от друга държава, а палестинския народ следва да се разгледа като ефективна общност в контекста на традиционните критерии за държавност съгласно Конвенцията за правата и задълженията на държавите от 1933 г. Всички изследователи признават правосубектността на народите, борещи се за независимост, но в момента, в който трябва да се дефинира следващият етап от развитието на правото на самоопределение, никой не може да заключи с категоричност дали Палестина съществува като държава или не. Въпросът за дефиниране на палестинската държавност е сред най-сложните в правната доктрина. Дори МНС разглеждайки преюдициалните въпроси относно допустимостта на едно бъдещо наказателно производство за престъпления, извършени в палестинските територии прие, че няма да се занимава с възраженията за липса на правосубектност на Палестина.

В правната доктрина е трудно да се открият категорични изводи относно статуса на Палестина. Повечето автори не правят категорични изводи и приравняват декларативното признаване на Палестина като условие за нейното съществуване. Тези погрешни заключения се дължат на огромните политически противоречия относно статута и интересите на великите сили. При Палестина е налице едно продължително във времето противопоставяне на държавността от

една от държавите постоянни членки на Съвета за сигурност на ООН - САЩ, което е пречка Палестина да стане член на организацията и въпросът за нейната държавност да бъде разрешен окончателно.

Неяснотата относно международноправния статут на Палестина като цяло е нежелано явление, но проблемите на държавността от международноправна гледна точка подлежат на задълбочен анализ. Основният въпрос е доколко населението на Палестина е ефективна общност и дали покрива традиционните критерии за държавност, основани на принципа на ефективността - постоянно население, определена територия, ефективно правителство, способност да влиза в отношения с други държави и дали е достатъчно независима. Отговорът се крие в някои спорни въпроси, а именно правото на самоопределение на народите като императивна норма на общото международно право (jus cogens).

ОБЕКТ И ПРЕДМЕТ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

Обект на изследване е международноправния режим на Палестина, базиран на множество резолюции на СС и ОС на ООН, международни договори, обичайни норми, както и практика на МС и МНС. В изследването се акцентира възникването на палестинската държава по силата на резолюция 181/47 на ОС на ООН, с която е приет планът за разделяне на две държави – Израел и Палестина, като в течение на времето се е превърнала в обичайно право и е станала задължителна за всички субекти. Авторът приема, че фактическата окупация на арабските територии от израелската армия не влияе на този краен извод, поради което следва да се приеме, че палестинската държава е възникнала, а Израел следва да изпълни задълженията си като окупационна сила съгласно Женевските и Хагските конвенции.

Предмет на изследване са съществуващите международноправни подходи към признаването на една държава. В предмета на изследване се включва и разглеждането на етапите на развитие на Израелско-арабския конфликт, като е направено разграничение между юридическото и фактическото възникване на

палестинската държавност. Предмет на изследването е и конкретното приложение на установените международноправни принципи и норми към случая с Палестина.

НАУЧНО-ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКА ХИПОТЕЗА, ЦЕЛ И ЗАДАЧИ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Основната научно-изследователска теза е, че възникването на Палестинската държава по силата на резолюция 181/47 на ОС на ООН, която в течение на времето се е превърнала в обичайно право и е станала задължителна за всички субекти следва да се приеме като даденост, така както се възприема и възникването на държавата Израел въз основа на същия нормативен акт. Този извод кореспондира и с общоприетия принцип за равенство на страните, възприет в устава на ООН и МПГПП.

Целта на труда е задълбочено изследване и дефиниране на специфичните моменти, теоретичните и практическите проблеми на въпроса за палестинската държавност, като се изяснят отделните спорни моменти и се вземе предвид развитието на международното публично право по отношение на тези аспекти. Важно е да се разграничат правните и политическите аргументи за съществуването на държавата Палестина.

От практическа страна, настоящият труд си поставя задачата да посочи от кой момент е възникнала държавата Палестина и въз основа на кои нормативни актове и източници на академичните течения е приета тази теза. Анализът в дисертационния труд е подбран и прецизиран, като се съчетават международното право и международните отношения, за да бъде ясно разбираем и най-вече автентичен и да послужи за изясняване на актуалния правен статут на Палестина съгласно действащото международното право.

За постигане на тази цел се поставят и следните **задачи:**

- да се установят в хронологичен ред историческите причини за възникване

на Израелско-палестинския конфликт;

- да се изследва правото на самоопределение през призмата на исляма и практическите аспекти на самоопределението на палестинския народ;

- да се установят традиционните и съвременните критерии за държавност съгласно Конвенцията за правата и задълженията на държавите, както и да се изследва дали Палестина покрива тези критерии, основани на принципа на ефективността;

- да се изследва планът за разделение на Палестина, инкорпориран в резолюция 181/47 на ОС на ООН, както и да се изложат правни аргументи за превръщането и в обичайно право съгласно принципите на общото международно право;

- да се идентифицират нарушенията на императивни норми на международно право в вследствие на незаконната употреба на сила и окупация;

- да се изследват споразуменията от Осло и причините, довели до тяхното нарушение;

- присъединяването на Палестина към Римския статут и юрисдикцията на МНС в палестинските територии;

- да установят проблемите по приемането на окончателната пътна карта за мир в Близкия изток

МЕТОДИ НА ИЗСЛЕДВАНЕ

Дисертационният труд се ползва от типичния инструментариум на научно познание, който включва логически методи като: анализ, индукция, дедукция, абстрахиране, аналогия, обобщение и сравнение. Използван е класическият за правната наука телеологически метод на изследване. Към него са добавени и други нетипични методи като интернет проучвания на неправителствени организации,

сайтове и статистически анализи на данни. Това позволява пълноценно изпълнение на задачите и постигане на поставените цели в дисертацията.

Документалният анализ е свързан със синтез на множество източници - двустранни и многостранни международни договори, решения и консултативни мнения по международни съдебни дела, доклади, проекти на разпоредби и актове на международни организации.

Метод на геополитическия анализ - този подход е употребен, за да подчертае значението на геополитическите интереси, чието отражение неизменно влияе на конфликта в Близкия изток.

Исторически метод - този метод е използван за анализ на развитието на Близкоизточния конфликт, неговата периодизация, както и усилията на международната общност за неговото разрешаване.

Дедуктивният анализ се използва за извеждане на конкретни заключения от общи правила, принципи или теории чрез логическа последователност. Чрез този метод се извежда основната теза на дисертацията, а именно че палестинската държава е възникнала след приемането на резолюция 181/47 на ОС на ООН, която се е превърнала в обичайно право с течение на времето и е станала задължителна за всички.

Индуктивният анализ, приложен в дисертационния труд, представлява изследователски подход, при който се събират и анализират конкретни данни с цел разработването на общи теории, хипотези или заключения.

Сравнителноправен метод - изразява се в извършването на анализ и сравнение на статута на Палестина с други образувания, претендиращи за държавност.

СЪДЪРЖАНИЕ И СТРУКТУРА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Използвани съкращения…….….....4

УВОД……..…….....6

ГЛАВА I: ПРАВОТО НА САМООПРЕДЕЛЕНИЕ НА ПАЛЕСТИНСКИЯ НАРОД В КОНТЕКСТА НА СЪВРЕМЕННОТО МЕЖДУНАРОДНО ПУБЛИЧНО ПРАВО……...…….9

§ 1.1. Международноправни актове, уреждащи правото на самоопределение…….9

§ 1.2. Правото на самоопределение през призмата на исляма……...20

§ 1.3. Практически аспекти на правото на самоопределение на палестинския народ…….....27

ГЛАВА II: ПРАВЕН РЕЖИМ НА ПАЛЕСТИНА В ПЕРИОДА ОТ БРИТАНСКИЯ МАНДАТ ДО ПЪРВАТА ИЗРАЕЛСКО-АРАБСКА ВОЙНА……...……..40

§ 2.1. Декларацията Балфур и проектът на британската кралска комисия за разделяне на Палестина……..…….40

§ 2.2.Резолюция 181/47 г. на ОС на ООН. Статутът на Йерусалим като corpus separatum……56

§ 2.3. Поземленото законодателство в Палестина……...68

§ 2.4. Разделяне на палестинската територия в края на първата Израелско-арабска война (1948-1949)…….……75

§ 2.5. Агенцията за подпомагане на палестинските бежанци като фактор в международното хуманитарно право……..81

ГЛАВА III: УЧРЕДЯВАНЕ НА ОРГАНИЗАЦИЯТА ЗА ОСВОБОЖДЕНИЕ НА ПАЛЕСТИНА КАТО ПРЕДСТАВИТЕЛ НА

ПАЛЕСТИНСКИЯ НАРОД ДО ПОЯВАТА НА АВТОНОМНАТА ВЛАСТ……..…..97

§ 3.1. Разглеждане на палестинския народ като „ефективна общност“ в контекста на традиционните критерии за държавност…….…..……..97

§ 3.2. ООП - създаване, цели, структура, ръководство и представителство в международните отношения……..111

§ 3.3. Женевските и Хагските конвенции в контекста на израелската окупация през 1967г……123

ГЛАВА IV: ПЕРИОДЪТ МЕЖДУ ДВЕТЕ ИНТИФАДИ……...…...134

§ 4.1. Интифадата като средство за налагане на юридически правила в условията на радикалния ислям……..……..134

§ 4.2. Правни последици на Декларацията за независимост на Палестина от 15.11.1988г……..……146

§ 4.3. Мадридската конференция – начало на директни мирни преговори между ООП и Израел…….……153

§ 4.4.Споразуменията от Осло и създаването на Палестинската автономия през 1993г……..……..160

ГЛАВА V: МЕЖДУНАРОДНОПРАВНИ АСПЕКТИ НА БЛИЗКОИЗТОЧНИЯ КОНФЛИКТ В ПЕРИОДА 2000-2025……...169

§ 5.1. Пътната карта за мир, предложена от САЩ, ЕС, Русия и ООН……..169

§ 5.2. Правен режим на изградените от Израел селища в Западния бряг и разделителната стена в окупираната палестинска територия…….176

§ 5.3. Присъединяване на Палестина към Римския статут на Международния наказателен съд…….…..190

§ 5.4. Разрив в отношенията между Израел и Палестинската автономна власт след 2007г. и възходът на Хамас…….……..200

§ 5.5. Статутът на Ивицата Газа след военните действия от 2023

година……..208

ЗАКЛЮЧЕНИЕ…….……..…...218
БИБЛИОГРАФИЯ.…….……220
ИНТЕРНЕТ ИЗТОЧНИЦИ….…….……..232

СТРУКТУРА

Дисертационният труд се състои от **увод**, **пет глави с раздели** и обособени изводи, **заключение, библиография и интернет източници**.

Научният апарат включва 353 бележки под линия. Цитирани са 125 източника, сред които 53 монографии и учебници, 72 студии и статии, 37 дела по относима съдебна практика и 25 интернет източници.

Глава първа е озаглавена „Правото на самоопределение на палестинския народ в контекста на съвременното международно публично право“. В тази глава се изясняват теоретичните аспекти на това право в международен план, през призмата на исляма, както и конкретни проблеми на палестинското самоопределение.

В **Раздел първи** е изследвано историческото развитие на правото на самоопределение от Френската революция до началото на процеса по деколонизация. Това право започва да се оформя като основен принцип във философските идеи на американския президент Удроу Уилсън. В негова реч от 14 точки, след Първата световна война той заявява, че самоопределението на народите следва да се тълкува като императивен принцип за съществуване, който няма как да бъде заобиколен от държавните лидери. Опити за дефиниране на самоопределението виждаме и в самата философия на естественото право на Джон Лок, както и в трудовете на Джон Колинс и Джон Стюард Мил. В периода между двете световни войни правото на самоопределение се възприема само като основен

политически лозунг.

Приема се, че краят на Втората световна война и създаването на ООН са ключови моменти относно утвърждаването на самоопределението като основен принцип на международното право. През 1963г. ОС на ООН приема и Резолюция 1514, която съдържа Декларацията за предоставяне на независимост на колониалните страни и народи. Подробно се разглежда ефекта на тази резолюция върху последвалия процес по деколонизация.

Авторът развива тезата, че важна роля за утвърждаването на правото на самоопределението заема практиката на Международния съд, който многократно се е произнасял относно правната му природа, като приема, че представлява колективно право, което има сила erga omnes, като се цитира и относимата съдебна практика. В заключение се излага становището, че самоопределението на народите следва да се счита за императивна правна норма на общото международно право, т.е. jus cogens

В **Раздел втори** правото на самоопределение на народите е разгледано през призмата на исляма. Приема се, че нестабилността и войната в Близкия изток остават доминиращи теми, поради което правото на самоопределение не успява да се приложи в пълна степен в този регион. Ислямът предлага едно по-различно разбиране на основните институти на международното право, вкл. и на правото на самоопределение, базирано на шариата. Развива се тезата, че доктрината на исляма застъпва идеята за обединението на арабските народи и прекратяване на конфликтите между тях, което намира израз в националистическите идеи и крайните идеологии на панарабизма. На този етап самоопределението на арабския народ се е отъждествявало с държавността и обединението в една силна абсолютна монархия – Халифата. Цитирани са ислямски теоретици, които считат, че халифатът е крайната цел на „узряването на ислямската държавност“. Приема се становището, че колониалните сили начертават границите на нововъзникналите държави, без да се съобразяват с историческите, етническите и религиозните особености на региона. По тази причина в този период се наблюдава засилване на ролята на джихада, който се превръща в обичаен инструмент в ръцете на

мюсюлмански организации, които се стремят да постигнат самоопределение и държавност.

Раздел трети разглежда конкретни аспекти на правото на самоопределение на палестинския народ. В тази част се прави исторически преглед във времето относно народите, които са заселвали палестинските територии от 3500 г. пр.Хр. до края на XIX век, от който момент се наблюдава и активизирането на ционистките организации. С.Ерекат приема, че признаването на палестинската националност датира още от Договора от Лозана, подписан през 1923 г., като в чл.30 е прието, че всички палестинци, които преди войната са били подчинени на османското управление, отговарят на изискванията за палестинско гражданство. Авторът счита, че тази теза се потвърждава и от чл.5 от договора за учредяване на мандата, съгласно който мандатьорът ще отговаря за това „никоя палестинска територия да не бъде отстъпвана или отдавана под наем, или по какъвто и да е начин поставена под контрола на правителството на която и да е чужда сила. На друго становище са западните теоретици като Дж.Крауфорд и Е.Саид, според които за палестинско самоопределение можем да говорим едва след приемането на Резолюция 181/47 на ОС на ООН. Споделя се тезата, че основното предизвикателство пред легитимността на създаването на Израел е фактът, че това нарушава основно право на палестинския народ. Приема се, че правото на самоопределение на един народ, който не е обект на постоянния суверенитет на никоя друга държава към момента на създаването на ООН през 1945 г., представлява началният момент, в който се признава правото на палестинците на самоопределение. По тази причина мандатът трябва да се тълкува в съответствие с правото на коренното население да определя собственото си бъдеще, включително изричното им право да създадат независима държава.

В **Глава втора** се разглежда правния режим на Палестина в периода от началото на Британският мандат до Първата израелско-арабска война.

Раздел първи поставя под анализ декларацията на Балфур и проектът на британската кралска комисия за разделяне на Палестина. В тази част се изследва

генезиса на Близкоизточния конфликт през призмата на панарабизма и ционизма. Сблъсъкът на тези две идеологии по времето на мандата изправят англичаните пред невъзможността да легитимират властта си и да организират управлението в подмандатната територия.

Напрежението в региона се засилва след подписването на 02.11.1917г. на декларацията Балфур, с която се заявява подкрепата на британското правителство за създаване на „национално огнище на еврейския народ“ в земите на Палестина. По своята същност тя представлява подкрепа за създаването на еврейската държава и представлява първичен източник на израелско-арабския конфликт. Противоречива в международен план е юридическата стойност на тази декларация. Това е така, тъй като Великобритания само администрира палестинските земи като мандатьор по силата на акт на Обществото на народите, като не може да преотстъпва територии от подмандатните владения. След оповестяването на тази декларация са възникнали въпроси относно нейното тълкуване, както и дали е задължителна, кой нормативен акт я регламентира, какво е значението на употребения израз „национален дом за еврейския народ“ и дали текста е обвързващ за британското правителство.

В този раздел се изследва и работата на създадената специална Кралска комисия за разследване на безредиците в Палестина. Тази комисия признава неотменимото право на палестинския народ за самоопределение, поради което предлага на британското правителство да раздели Палестина между евреи и араби.

Раздел втори изследва Резолюция 181(II), приета на 29.11.1947г. от ОС на ООН, която предвижда разделянето на Палестина на еврейска и арабска държава с единна икономическа общност. В този раздел се изследва основната теза на дисертационния труд, а именно началният момент, от който следва да се приеме възникването на палестинската държава, като е са съпоставени вижданията на различни теоретици. Правната стойност на тази резолюция е широко дискутиран и до днес. Това е така, тъй като приемането и е по реда на глава VI от Устава на ООН и има характера на препоръки и няма задължителна юридическа сила. Въпреки това и Израел и ООП изрично се позовават на нея в декларациите, с които обявяват

независимост. Приема се становището, че тази резолюция има съществено морално, политическо и обществено значение в международните отношения, което е типично за soft law. Такива норми имат за цел да въздействат по определен начин и да приканят към спазване на определено правило за поведение, но с течение на времето, различни субекти цитират резолюцията в едностранни декларации, договори или в други актове, вкл. и евреите, и палестинците. Планът за разделение на две държави е признат и от множество държави. По тази причина настоящият дисертационен труд приема, че този нормативен акт придобива обвързваща правна сила по отношение на възприетия принцип за териториалното разделение на подмандатната територия. Това се утвърждава и с подписаните двустранни споразумения от Осло между Израел и ООП, които възприемат плана за разделяне, макар и в различно процентно съотношение, като е договорен преходен период, след изтичането на който Израел да признае възникването на държавата Палестина. Резолюция 181/47 следва да се разглежда като обичайно право, тъй като притежава и трите елемента на обичайните норми – продължителност на формиране, общо признаване и задължителен характер. Чрез това периодично повтаряне на правилото за поведение може да се приеме, че разпоредбите са приели статута на закон. Това е така, тъй като обичайното право играе много важна роля при въоръжени конфликти и хуманитарни действия, тъй като то регулира действията на държавите, от една страна, и недържавните участници, от друга.

В международен план е широко застъпена тезата за две държави, която постоянно се повтаря във всяка следваща резолюция на ОС, СС на ООН, както и във всяко изявление на държавни ръководители относно държавността на Палестина. По тази причина следва да се приеме, че държавата Палестина е възникнала, като фактическата окупация на палестински територии и последвалите военни действия не влияят на този статут, а съгласно Женевските и Хагските конвенции държавата Израел следва да се разглежда като окупационна сила.

Раздел трети разглежда въпроса за поземленото законодателство в Палестина. Една от концепциите на Теодор Херцел за създаването на еврейската държава в Палестина предвижда закупуването на земя по реда на гражданското право на занижени цени от еврейска компания чрез множество малки фондове, които да образуват бъдещите стопанства. Чрез специално законодателство, прието от мандатната власт Израел успява да закупи арабските земи на занижени цени.

Изследването в този раздел се фокусира върху огромна част от поземлената собственост, която евреите успяват да закупят от отсъстващи собственици, чрез специално законодателство, съдържащо правни фикции. Това е така, тъй като се приема, че имущество на принудително разселените палестинци представлява пустееща земя, поради което мандатната власт осъществява продажбата на тези територии на еврейските фондове в Палестина на занижени цени. Цялата тази съвкупност от решаващи фактори способства на различните ционистки организации да подготвят територията на бъдещата еврейска държава чрез покупка на огромни по размери поземлена собственост. Арабското население не е било подготвено да създаде своя държава на собствената си земя, но еврейското население легитимира присъствието си в Палестина по пътя на дипломацията и превратното тълкуване на нормите на международното право в свой интерес и с подкрепата на Великите сили. Те успяват да изкривят историческата действителност с юридически аргументи, което води до придобиване на огромни поземлени фондове със стратегически избрана земя.

Раздел четвърти разглежда въпроса за разделянето на палестинската територия в края на Първата израелско-арабска война (1948-1949г.)

Една от причините за избухването на Първата израелско-арабска война е приемането на Резолюция 181/47, с която се предвижда създаването на две държави. Арабските страни не приемат създаването на държавата Израел, поради което нахлуват в палестинската територия. Въпреки арабското обединение еврейската армия взема надмощие, като в периода 1947-1948г. въоръжени ционистки групи разселват около 750 000 араби в съседни страни. В резултат на

войната, Израел поема контрола над цялата земя, предложена за еврейска държава, съгласно резолюция 181/47, както и почти 60% от района, предложен за арабската държава, като анексира Западен Йерусалим, който е трябвало да бъде част от международна зона със специален статут под контрола на Съвета по попечителство към ООН.

Агенцията за подпомагане на палестинските бежанци като фактор в международното хуманитарно право се разглежда в **Раздел пети.**

Създадена е на 8.12.1949 г. с Резолюция 302 (IV) на Общото събрание на ООН, като изпълнява функциите на спомагателен орган, съгласно чл.7 т.2 и чл. 22 от Устава на ООН. Помощта на организацията е от хуманитарен характер и не участва в политическите и юридическите процеси по разрешаването на конфликта. Агенцията има хуманитарен мандат и предоставя помощ на палестинските бежанци в специални заграждения в очакване на справедливо и окончателно решение на тяхното тежко положение. Лагерите представляват смесица между място за изтърпяване на наказание и място за оказване на закрила, където бежанците водят уязвим начин на живот, съпроводен с насилие и лишения извън нормалните юридически рамки, като принудата е превърната в правило за съществуване. Отказът на Израел да признае правото на завръщане на бежанците, както и невъзможността на арабските страни в региона да приобщят към своето население палестинците подтиква международната общност да конституира този орган. Основните и дейности включват образование, здравеопазване, социални услуги, подобряване на инфраструктурата в лагерите и предоставяне на целеви финансови помощи. Агенцията е създадена, за да подпомогне нуждаещите се, като им предоставя услуги в общо 59 бежански лагера.

В този раздел се прави и разграничение между „бежанец“, вложен в смисъла на чл.1 б.“А“ от Конвенцията за статута на бежанците от 1951г. и „палестински бежанец“. В случая с палестинските бежанци статутът се предоставя на всяко лице, отговарящо на легалната дефиниция, даден от агенцията и вписването му в специален регистър. Агенцията приема, че това е всеки, който е живял две години

преди започване на откритият въоръжен конфликт в Палестина от юни 1946г. до май 1948г., притежавал е дом или е имал работа и имущество, както и неговите наследници. Съществено в случая е, че придобиването на бежански статут се прехвърля и върху наследниците, чрез създаването на една правна фикция. Още в самата дефиниция „палестински бежанец“ може да се забележат основите на продължаващия с десетилетия конфликт. Въпреки това палестинските бежанци в Близкия изток са разселени повече от 70 години и живеят във все по-несигурна среда с твърде ограничена перспектива за разрешаване на своя проблем и липса на елементарни условия за съществуване. Приема се крайният извод, че системата, създадена от международната общност за защита на правата им, не успява да се справи с нарастващите им нужди и потребности и е станала неустойчива в опитите си да подобри положението на тази група население.

В **Глава трета** се разглежда учредяването на Организацията за освобождение на Палестина като представител на палестинския народ до появата на автономната власт.

Раздел първи представя палестинският народ като „ефективна общност“ в контекста на традиционните критерии за държавност. Тук се поставя въпросът дали Палестина покрива традиционните критерии за държавност, основани на принципа на ефективността. В този раздел се фиксират традиционните и съвременните критерии за съществуване на държавата, като се разглежда и въпроса дали създаването на една държава се регулира от нормите на международното право. Крайните изводи са съотнесени към палестинската държавност, за да се постигне поставената цел.

Авторът приема, че в съвременното международно право продължава да се води дебат относно естеството на признаването на една нововъзникнала държава и дали се покриват посочените критерии. Приема се, че то представлява информационен акт, с който се уведомява международната общност, че се признава един нов субект на международното право и този акт има определени политически и юридически последици. Направено е разграничение между двете

теории, касаещи признаването, с които международната общност цели да регулира тези обществени отношения. Първата теория е декларативната, като поддръжниците и считат, че една държава може да бъде призната само ако отговаря на критериите, заложени в Конвенцията за правата и задълженията на държавите от 1933г., и е призната от други държави, след като дадена общност и образувание отговарят на посочените условия. В този случай признаването представлява деклариране на вече съществуващо състояние, с което другите субекти в международното право се съгласяват. При декларативната теория липсва последователност и предвидимост, тъй като подходът е избирателен в зависимост от интересите на признаващата страна и актът е политически.

Втората теория е конститутивната, която, за разлика от декларативната, счита, че една държава може да се смята за такава само ако е налице признаване от останалата част от страните. Тази теория приема, че този акт, с който се признава един нов субект, води до създаването на държавата. Следователно официалното признаване от вече съществуващ субект установява новото образувание като държава. Тази теорията не произхожда от някой нормативен акт, а по-скоро разглежда възникването на държавата като въпрос, подчинен изцяло на международните отношения. По тази причина се приема, че признаването може да бъде само декларативно, което становище се подкрепя и от Международния съд в цитирана практика.

Ако разглеждаме палестинската държавност през призмата на декларативната теория, може да се приеме, че критериите за държавност вече са изпълнени след като Израел и ООП изрично са се признали взаимно чрез споразуменията от Осло, като по този начин легитимират претенциите на двата субекта за взаимно признаване. Застъпва се тезата, че в ситуацията с Палестина е налице покриване на критериите, заложени в чл.1 от Конвенцията за правата и задълженията на държавите от 1933г., но с оглед продължаващият десетилетия конфликт в Близкия изток, се поставят и допълнителни условия в противоречие на принципа за суверенно равенство на субектите.

На първо място **постоянното население** следва да се разбира като група от

лица, които живеят в една общност, без значение от расата, пола или религията и трайно обитават дадена територия. Относно **територията** липсва минимално определен размер на площта и изискване да е непрекъсната или фрагментирана, както и границите да бъдат изцяло дефинирани. Критерият **правителство** следва да се разбира като ефективно управление и контрол над територията и населението. Наличието на правителство предполага управление на политически и административни органи, които следва да поддържат определен правов ред. Територията и населението представляват материалната среда, в която чрез властта се установява конкретна нематериална общност. Правителството е най-важният критерий, тъй като всички останали зависят от него. Всяка държава следва да притежава и **способност да влиза в отношения с други държави**, което представлява четвъртият критерий за държавност. Този критерий е пряко свързан с условието дали държавата е в състояние да улесни международните отношения и да води ефективна външна политика, взаимодействайки си с други признати държави като функционален и равен субект. В Конвенцията от Монтевидео **независимостта** не е посочена като критерий за държавност. Въпреки това напоследък се застъпва тезата, че това е последният критерий, на който следва да отговаря дадено образувание, за да се приеме, че е достигнало до етапа на своята държавност. Всички разгледани критерии за държавност се основават на силно доминирания през XX век принцип на ефективността, като Палестина отдавна е изпълнила тези критерии.

Раздел втори анализира ООП, като се акцентира върху нейното създаване, цели, структура, ръководство и представителство в международните отношения. Непосредствено след започване на процеса по деколонизация се поставя въпросът за разширяване на кръга от субекти, към които следва да се включат и националноосвободителните движения, които се борят да създадат своя държава. По същество тези образувания представляват средство, чрез което народите постигат свое самоопределение по силата на чл.1 и чл.55 от Устава на ООН. Признаването на националноосвободителните движения се различава съществено от признаването на една държава. Застъпва се тезата, че правосубектността на

народа или нацията е първична и тя се основава на суверенитета на държавата, който в случая се приема за правна фикция. Ограничената международна правосубектност на националноосвободителните движения произлиза пряко от народите, които представляват и е широко призната сред международната общност.

ООП изиграва основна роля в моделирането на съвременната палестинска национална идентичност и създава предпоставки за признаването на правото на самоопределение чрез влизане в отношения с правителствата на множество държави. Първоначално ООП действа като временна алтернатива на държавата и представлява всички институции и лица в Палестина. Организацията играе водеща роля в движението за освобождение на палестинските територии. Целите на ООП включват: борба срещу ционизма, постигане на национално самоопределение и международно признаване на държавността в рамките на цялата подмандатна територия. С течение на времето някои от целите на организацията постепенно се променят с оглед развитието на международните отношения в глобален и регионален план. Ясер Арафат успява да обедини всички движения и поема официално ръководството на ООП. Организацията преживява коренна промяна под негово управление, тъй като се извършва реформа в структурата и механизмите за вземане на решения. Започват ефективна работа нейните органи, като се конституира Палестинският национален съвет (ПНС), който изпълнява функциите на законодателен орган на ООП. Той представлява парламент „в изгнание“ и отговаря за изграждане на политиките и програмите, избира Изпълнителния комитет (ИК) на ООП, който ръководи организацията между нейните сесии. Националният конгрес на ООП, провел се от 01 до 07 юли 1968г., приема Палестинската национална харта, която има характер на конституция.

От юридическа гледна точка ООП представлява субект на международното право. Нейната претенция да представлява палестинския народ е широко призната и приета на регионално и международно ниво, тъй като няма друг субект, който да притежава такава голяма легитимност. Следва да се приеме, че цялостната структура от органи на ООП наподобява на една стройно изградена държава в

арабския свят.

Раздел трети изследва Женевските и Хагските конвенции в контекста на израелската окупация от 1967г. Основната цел на международното хуманитарно право е да се съхранят основните човешки ценности при военни действия, като има за цел да постигне баланс между военната необходимост и хуманитарните съображения. От средата на XIX век започват постепенно да се създават две групи договори, известни в доктрината като „Женевско право“ и „Хагско право“. Прието е, че неспазването от страна на Израел на основните правила, регулиращи начина, по който една страна във въоръжен конфликт следва да извършва военни действия, води до огромна бежанска вълна и хуманитарна катастрофа.

Спазването на нормите на МХП е ключов елемент от защитата на жертвите във въоръжени конфликти, както и опитите за насърчаването на мира. Ситуацията в окупираните палестински територии и предизвикателства, пред които е изправена хуманитарната дейност в този район, не могат да бъдат преодолени, без да бъде направен обективен анализ на действията на окупационните сили. Недопустими се явяват всякакви изключения от спазването на правилата на хуманитарното право, предвид неговия уникален и универсален характер. Авторът приема, че в резултат на прякото приложение на Хагската конвенция от 1907 г. и Четвъртата Женевска конвенция от 1949 г., когато една нация премине във военен режим извън своите граници, тя следва да поеме окупационните си задължения. Те могат да бъдат изпълнени само ако конфликтът бъде преустановен и военния контрол над окупираната територия бъде прекратен.

В **Глава четвърта** се изследва един от най-динамичните периоди в Близкия изток, а именно двете палестински интифади. Под „интифада“ следва да се разбира двете въстания на арабското население в Западния бряг и Ивицата Газа, които си поставят за цел прекратяване на израелската окупация в тези територии чрез сила и създаване на независима палестинска държава.

Раздел първи разглежда интифадата като средство за налагане на

юридически правила в условията на радикалния ислям. Военните действия за национално освобождение представляват въоръжени борби на конкретна общност чрез национално освободително движение, водени срещу дадена държава в стремежа за постигане самоопределение. Тези движения считат за легитимно упражняването на правото на революция, като крайната цел е възникването на нов субект – държава в международното право. Органите на народите или нациите доказват съществуването на политическа организация, която представлява населението.

През този период възниква и радикалната групировка Хамас, която участва в палестинското управление в качеството му на политическо и религиозно народно движение, което води до изграждането на една нова религиозна парадигма, тълкуваща традиционните термини като алтернативни в ислямската теология. Хамас постепенно печели доверието на населението в Газа и се превръща в достоен конкурент на Фатах и другите партии, участващи в ООП. По този начин движението се включва в палестинската политическа система, подготвяйки се да вземе властта. Виждайки набиращата популярност в анклава, Хамас си поставя задачата да се присъедини към ООП и да поеме контрола над всички ключови позиции в ръководните органи, а ако не успее да откаже да признае легитимността и, и да унищожи организацията на политическото ниво.

Постигането на крайната цел чрез принуда като средство за създаване на легитимност ще изиграе значителна роля във формирането на правилата за поведение в окупираните територии, мотивирайки палестинците да приемат модела на различни правни системи. Понятието „легитимност“ в окупираните територии, където е приложимо ислямското право се разглежда като концепция, в която населението приема властта без принуда и нейните действия са напълно валидни. Точно по време на интифадите сред палестинците в окупираните територии, които остават изолирани поради липсата на решение за съществуването им като народ, се наблюдава възникването на нови групировки, които си съперничат с ООП и отричат мирната политика на Арафат. Новите религиозни екстремистки лидери, предимно под иранско влияние, използват

религиозния фактор и арабското самосъзнание на палестинския национализъм, като отричат мирните преговори и правото на Израел да съществува.

В **Раздел втори** се анализират правни последици на Декларацията за независимост на Палестина от 15.11.1988г. След избухването на Първата интифада, Йорданският крал декларира отделянето на Западния бряг от Йордания, като заявява, че няма претенции към тази територия. След този акт на 15.11.1988г. ПНС приема в Алжир Декларация за независимост на Палестина. Правната обосновка за декларацията се основава на Резолюция 181/47 на ОС на ООН от 29.11.1947 г., която предвижда прекратяване на британския мандат и разделянето на две държави. Декларацията се позовава и на историческата несправедливост, нанесена на палестинския арабски народ, както и на Договора от Лозана от 1923г., като подкрепящ правото на палестинците към самоопределение и държавност. Обявената независима палестинска държава се разпростира в границите на окупираните територии от Израел след войната от 1967г., а именно Ивицата Газа, Западния бряг и Източен Йерусалим. Непосредствено след това Ясер Арафат обявява, че приема резолюции 242 и 338 на СС на ООН, като потвърждава правото на Израел да съществува в мир с държавата Палестина. Този призив представлява и исторически компромис, тъй като вече не се поставя под съмнение легитимността на държавата Израел.

Авторът застъпва становището, че едностранните декларации за независимост не се регулират от международното право, тъй като създаването на една нова държава е фактически въпрос. По тази причина декларациите за независимост следва да се разглеждат като средства, чрез които субектите предявяват претенции за държавност, които другите държави могат да приемат или отхвърлят. Следва да се приеме, че тези актове, декларирващи независимостта на дадена общност, представляват политически изявления и като такива не се регулират от нормите на международното право. Това е така, тъй като институтът на признаването има конкретна цел и може да се използва за оказване на политически натиск в зависимост от интересите на признаващата държава.

Вземането на едно политическо решение за непредоставянето на признаване ще доведе до лишаване от възможността за влизане в отношения между двата субекта.

Обявената от ООП независимост през 1988г. следва да се разглежда през призмата на историческите събития от края на Британския мандат, развитието на международните отношения и фактическия характер на процеса за постигане на държавност. Особено важна роля в признаването на една държава може да изиграят международните организации и най-вече ООН като универсално международно образувание. Причините за обявяването на едностранна декларация за независимост на Палестина са по-скоро тактически. Политическият и символичен характер на декларацията и последвалото признаване на палестинската държавност от над 2/3 от държавите членки на ООН може да преформулира израелската окупация като нашествие в чужда държава и по този начин да легитимира палестинските претенции и да предизвика по-ефективна международна намеса.

Раздел трети разглежда Мадридската конференция, на която се осъществяват първите директни мирни преговори между ООП и Израел.

В края на XX век след войната в Персийския залив се създава благоприятна атмосфера за преодоляване на противоречията в Близкия изток чрез политически и правни механизми, които ще изградят основата на бъдещите отношения между враждуващите страни. Тази обстановка определя необходимостта Великите сили да поемат инициативата за започване на мирния процес като посредничат и организират конференция за мира в Близкия изток в Мадрид. Целта на конференцията е въз основата на резолюции 242 и 338 на СС на ООН да постигне траен мир в региона.Палестинците са склонни да направят известни отстъпки като се приложи принципът „земя срещу мир“, но Израел все още не е готова да признае държавността в окупираните територии, като предявява претенции за най-плодородните арабски земи. В същото време радикално настроени групи и от двете страни се опитват да провалят двустранния диалог на конференцията. Отделно от това последвалото разпадане на СССР води до надмощието на САЩ

във вземането на решения по време на конференцията. По тази причина и разработената концепция за мир в Близкия изток включва признаването на Израел на правото на сигурност и окончателното прокарване на граници със съседните и държави, преговори за палестинско самоуправление в рамките на еврейската държава, като САЩ се задължават да бъдат гарант за постигането на тези цели. По този начин се променя изначално целта на конференцията, а именно разрешаването на Близкоизточния конфликт чрез признаване на палестинската държава. САЩ се възползват от наложеното си лидерство в международните отношения, като се опитват да изместят същностните идеи за мир в Близкия изток и да наложат предложенията на Израел. Вследствие на това значително намалява подкрепата за ООП и Ясер Арафат, поради което той решава да пренебрегне делегатите от окупираните територии и от своя страна да влезе в директни контакти с Израел, след което последват и тайните преговори в Норвегия, довели до подписването на споразуменията от Осло.

Раздел четвърти изследва Споразуменията от Осло и създаването на Палестинската автономия през 1993г. Тези актове, които са подписани от представители на Израел и ООП и остават в сила до сключването на окончателен договор за постоянен статут на Палестина. В съдържанието им се включват клаузи за приемането на основни принципи и разбирания за поетапно прекратяване на конфликта, признаване на правата на двете страни, създаване на преходно палестинско правителство с автономна власт за период от 5 години, което да уреди постоянните отношения между двете страни в съответствие с резолюции № 242 и 338 на ОС на ООН. Тези споразумения конституират Палестинската автономна власт, като Израел прехвърля поетапно управлението на тези територии на ООП. Въпреки, че споразуменията от Осло не са договори в традиционния смисъл на думата, тъй като само държавите притежават юридическата способност да сключват такива актове, те следва да бъдат квалифицирани като „правнообвързващи международни споразумения“ съгласно обичайното международно право. Те представляват и форма на задължително договорно

споразумение, което недържавните участници като движения за национално освобождение имат способността да сключват и което се регламентира от принципите на договорното право.

Двете споразумения представляват договореният и единствен източник, уреждащ правната рамка, която определя функционирането на управленските институции на автономното управление, неговото президентство, полиция, органи за сигурност, министерски съвет, правомощия и отговорности, както и регулиране на нейните външни отношения с международната общност. Същността на тези споразумения засяга не само самото съществуване на държавата и статута на палестинското правителство, но също така предоставя правни гаранции за изпълнение на задълженията на страните в конфликта. Споразуменията отлагат решаването на едни от най-съществените въпроси като правата на бежанците, статута на Йерусалим, границите на двете държави, мерките за сигурност и достъпът до водни ресурси за последния етап от преговорите.

Застъпва се становището, че разпоредбите на споразуменията са останали неизпълнени от Израел в частта, в която се задължава да признае палестинската държава след изтичане на преходния период. Въпреки това, спазвайки нормите на международното право, следва да се приеме, че Палестина е изпълнила основните характеристики на държавността, както е посочено в чл.1 от Конвенцията за правата и задълженията на държавите от 1933г. и е достигнала етапа, в който следва да бъде призната от всички за независима държава.

Акцентът в **Глава пета** е върху международноправните аспекти на близкоизточният конфликт в периода 2000 - 2025г.

Раздел първи разглежда Пътната карта за мир, предложена от САЩ, ЕС, Русия и ООН. Т.нар. Пътна карта за мир в Близкия изток представлява предложение на САЩ за уреждане на конфликта, представено за първи път през 2002 г. пред международната общност и подкрепено от ЕС, Русия и ООН. По своята същност този акт представлява механизъм, който предвижда в рамките на тригодишен период да се постигне окончателно решение на Израелско-палестинския конфликт с взаимно признаване на две независими

държави. Пътната карта за мир може да се разглежда като временно споразумение за прекратяване на военните действия, но не и акт, който да урежда изцяло Близкоизточния конфликт. Въпреки това израелското правителство приема, че палестинците не са успели да овладеят атентатите и екстремистките виждания на лидерите на радикалната групировка Хамас. От своя страна палестинците считат, че Израел не е предприел мерки за прекратяване на строителството на еврейски селища в Западния бряг, което е довело до анексия на тяхна земя.

Приема се, че въпреки положените усилия на международните посредници, планът за мир остава неизпълнен. За това допринася съществуването на различни войнствени и екстремистки групи и от двете страни, които създават пречки на преговорните екипи. Тези групи не вярват в мирното разрешаване на конфликта, а целта им е да нанесат най-голяма вреда на другата страна.

Основният извод в този раздел е, че Пътната карта за мир в Близкия изток представлява средство за справяне със сложните предизвикателства, пред които е изправен регионът. Този акт приоритизира дипломацията и демокрацията като средство за разрешаване на конфликти и засилва усилията за борба с радикалните движения. Пътната карта следва да се разглежда като изчерпателно ръководство за насърчаване на стабилността и сигурността в Близкия изток.

Раздел втори разглежда правния режим на изградените от Израел селища в Западния бряг и разделителната стена в окупираната палестинска територия.

След засилените емигрантски процеси на евреи в края на Втората световна война към Палестина, територията е била от съществено значение за ционистките организации. Първоначално целта е била чрез способите на гражданското право да се закупят арабски земи на ниски цени въз основа на законодателство, създадено от мандатната власт в полза на еврейската общност. След обявяването на декларацията за създаване на държавата Израел и последвалата война от 1948г. се достига до извода, че чрез окупация може да се осъществят демографски промени, като се прогонят палестинците и имотите им се заселят с идващите емигранти от Европа.

Закрилата на правата на граждани в окупирани територии е ясно дефинирана от нормите на международното хуманитарно право. СС и ОС на ООН многократно са приемали, че Женевските конвенции се прилагат в ситуацията в Западния бряг и Газа, тъй като Израел е окупационна сила. Чл.17 от Всеобщата декларация за правата на човека регламентира, че никой не може да бъде насилствено лишен от собствеността си, а според чл.23д от Хагската конвенция от 1907г. се забранява разрушаването или отнемането на имуществото на противника. Женевската конвенция от 1949г. в чл.49 т.6 забранява на окупационните сили да разселват местното население. От тези норми е видно, че еврейското заселничество в Газа и Западния бряг е в нарушение на международното право. По този повод ОС на ООН приема резолюция 2851/71, с която се изисква от Израел да премахне незабавно всички мерки и да преустанови политиката на анексия, строителството на израелски селища в окупираните територии, разрушаване на палестински селища и имущество. Правните последици от застояването на палестински земи от Израел за първи път се коментира в Резолюция 2334 на СС на ООН, приета на 23.12.2016г., с която остро се осъжда заселническата дейност на Израел, която представлява „фрапантно нарушение на международното право и няма правна валидност“. Прието е, че Израел следва да спре тази дейност и да изпълни задълженията си като окупационна сила, съгласно Четвъртата Женевска конвенция.

Подробно се анализира и постановеното на 19.07.2024г. от МС съвещателно мнение относно правните последици, произтичащи от политиките и практиките на Израел в окупираните палестински територии, включително Източен Йерусалим. Съдът приема, че израелската окупация на палестински територии, включително изградените селища на Западния бряг и Йерусалим, са незаконни действия и трябва да бъдат прекратени, тъй като нарушават норми jus cogens на общото международно право. Държавата Израел е длъжна незабавно да прекрати всички свои дейности по заселване на еврейско население и да евакуира всички заселници от окупираната палестинска територия. В съвещателното мнение се призовава за изплащане на обезщетение на арабското население, което е живяло под израелска

окупация за нанесените вреди. Прието е, че лошото третиране на палестинците от страна на израелската армия е форма на сегрегация и апартейд. Позовавайки се на Женевските и Хагските конвенции, съдът постановява, че държавите не могат да оказват помощ на незаконната окупация чрез изпращането на оръжия и парични средства на Израел, без да нарушават международното право и правилата за водене на война.

Аналогична е и ситуацията с изградената разделителна стена в палестинските територии. След анализ на относимите правни норми, следва да се приеме, че изграждането на стената наподобява опит за анексиране на територия, противоречащо на международното право и е нарушение на принципа на правото, забраняващ получаването на територия чрез използване на сила. Фактическото присъединяване на земята пречи на териториалния суверенитет и следователно на правото на палестинците на самоопределение.

Раздел трети изследва присъединяването на Палестина към Римския статут на Международния наказателен съд. Положението на палестинската власт се променя, когато Общото събрание на ООН на 29.11.2012 г. приема Резолюция 67/19, според която се повишава статутът на палестинската автономия в нечленуваща държава наблюдател. Тази резолюция става алтернатива на статута на членка, който се нуждае от подкрепата на Съвета за сигурност и наличие на отрицателно упражняване на правото на вето от постоянните членки. Приемането на Палестина като държава наблюдател в ООН може да означава, че всяка страна, която е гласувала в подкрепа на този акт, имплицитно признава палестинската държавност. Този статут дава право на палестинците да вземат участие в дебатите на ООН и евентуално да бъдат сключвани международни договори, включително и възможността да се присъединят като страна по Римския статут на МНС. На 02.01.2015 г. Палестина се присъединява към Римския статут, като депозира съгласието си за присъединяване при Генералния секретар на ООН. Римският статут влиза в сила за Палестина на 01.04.2015г. Непосредствено след това новият главен прокурор Фату Бенсуда започва предварително проучване на някои случаи

на тежки престъпления, попадащи в обхвата на Римския статут, за които се твърди, че са извършени от ръководни длъжностни лица от Израел.

След нахлуването на Израел в Ивицата Газа през 2009г. се представят данни, от които е видно, че израелската армия е атакувала цивилни и невоенни обекти, бежански лагери, училища, офиси на ООН, като са използвани забранени оръжия и сила, непропорционална на военните цели. След провеждане на дълго 4-годишно проучване на наведените от палестинска страна факти, е поискано разрешение от досъдебното отделение на МНС за започване на разследване за няколко случая. Искането на прокурора е разгледано от Първи състав на предварителното отделение на съда в състав от трима съдии и на 05.02.2021г. е постановен съдебният акт. Приема се, че юрисдикцията на съда в казуса с Палестина страна по Римския статут следва да се разпростира върху териториите, окупирани от Израел от 1967 г., а именно Ивицата Газа и Западния бряг на р. Йордан, включително Източен Йерусалим, които територии, съгласно Резолюция 181/47 на ОС на ООН, са предвидени за палестинската държава. Съдебният състав тълкува обичайното значение на термините, използвани в Римския статут, в контекста на неговата цел. Съдът приема, че под „държавата, на чиято територия е извършено въпросното деяние“, вложен в чл.12, параграф 2, буква „а“ от Статута следва да се приеме, че това е всяка страна, присъединила се към него или е дала съгласие чрез декларация за провеждане на производство на нейна територия. Съдът приема, че независимо от положението на Палестина, съгласно общото международно право, присъединяването и към Римския статут е преминало през съответната процедура, предвидена в многостранен международен договор. Приема се, че съдебният състав няма правомощия да преразглежда резултата по присъединяването на страни към Статута. Крайният извод е, че след като Палестина е страна по Римския статут, за целите на чл. 12, параграф 2, буква „а“, то следва да бъде дадено разрешение за започване на предварително производство по разследване за престъпления от компетенциите на съда. Прието е, че след като Палестина се е съгласила да приеме статута на МНС, следва да бъде третирана като всяка друга държава без ограничения и изключения.

Следователно актът за ратифициране на Статута на МНС активира правомощието на съда да упражнява своята юрисдикция над територията на страната членка. В действителност възникването на нова държава в спорни територии е сложен политически процес, но съобразно целите, които преследва Римския статут, следва да се приеме, че Палестина трябва да бъде третирана като всяка една друга страна, подписала този многостранен международен договор в съответствие с разпоредбата на чл. 12, параграф 2, буква „а“.

Раздел четвърти разглежда настъпилия разрив в отношенията между Израел и Палестинската автономна власт след 2007г. и възходът на Хамас.

Вече повече от тридесет години след като ООП подписва споразуменията от Осло, официално признавайки Израел, палестинската държавност все още не е призната от еврейската държава, а окупацията изглежда още по-трайна. Юридическият прочит на споразуменията изглежда логичен и справедлив, но продължаващите военни действия определят една фактическа обстановка, различна от договорената. Въпреки постепенното прехвърляне на властта върху Палестинската автономия в замяна на поемането на отговорност за сигурността на Израел, насрещните задължения и от двете страни остават неизпълнени.

Приема се, че разпадането на палестинското управление на две различни власти в Газа и Западния бряг води до усложняване на диалога с Израел. Управлението на М. Абас в Западния бряг признава предишните договорености, вкл. и споразуменията от Осло и правото на Израел да съществува. От друга страна Газа разполага с отделно правителство, макар и непризнато, като територията остава блокирана поради опасност от терористични атаки. Групировката Хамас се отказва от всички постигнати споразумения с еврейската държава, като не признава правото и на съществуване. Радикалите не успяват да консолидират населението на анклава и да изпълнят ефективно управленските си задължения. Постигането на желаните реформи е невъзможно без финансов ресурс, с който новоизбраното правителство не разполага.

Раздел пети изследва статута на Ивицата Газа след военните действия от 07.10.2023г., когато групировката Хамас извършва огромно по мащабите си нападение срещу Израел. Инвазията от Газа представлява повратна точка в разпадането на отношенията между Израел и Палестина, тъй като последват множество сблъсъци, които довеждат до загубата на множество човешки животи и разрушаването на цивилна инфраструктура. Вследствие на това нахлуване израелски войници и цивилни граждани са взети за заложници от палестински екстремисти от Хамас, които ги отвеждат в специално изградени подземни тунели в Газа. На следващия ден след нахлуването Израел започва мащабни удари по Газа, а сред целите са цивилни жилищни блокове, тунели, джамии, училища, болници, административни и жилищни сгради. Израелските военни обявяват пълна блокада на Ивицата Газа, като се спира електричеството и се блокира влизането на лица, храна, вода и гориво, като средство за водене на военните действия.

Почти две години след първоначалната атака огромна част от сградите в Ивицата Газа са разрушени и негодни за обитаване, хората са изморени и травмирани от войната, а за приключване на конфликта само се говори. В същото време Израел продължава да унищожава цивилни сгради, като в някои части от анклава е извършено принудително преселване на населението, наподобяващо на етническо прочистване. В специален доклад на ООН се приема, че Израел извършва геноцид спрямо палестинското население в анклава. Изследването се основава на направени репортажи от сътрудници на организацията, изпратени видеоклипове, разпити на свидетели-очевидци и правни анализи на наведените факти, извършени след месец октомври 2023 г. В доклада се посочва, че възприемайки всички действия на еврейската държава, може да се направи извод, че основната цел е да се прочисти анклава, като палестинците се преселят на друга територия, след което тази земя да се присъедини към еврейската държава в нарушение на резолюция 181/47 на ОС на ООН, Резолюция 242 на СС на ООН, както и на споразуменията от Осло.

Дискусионен в международен план остава статутът на Ивицата Газа след

войната. Статутът на Ивицата Газа е широко обсъждан в международната общност и е предмет на дебати. Тази територия продължава да бъде окупирана, поради което Израел следва да спазва задълженията си, посочени в Хагските конвенции от 1907 г. и Женевските конвенции от 1949 г. Въпреки направените предложения за следвоенното възстановяване на анклава и неговото администриране следва да се посочи, че тази територия продължава да бъде палестинска. Всякакви предложения относно преместването на населението от анклава или присъединяването на тази територия към друга държава противоречат на международното право. Статутът на Газа е регламентиран в Резолюция 181/47 на ОС на ООН, която през годините превръщайки се в обичайно право, е станала задължителна за всички. Юридическото възникване на държавата Палестина, включвайки териториите на Западния бряг, Газа и Източен Йерусалим, е факт, който е широко признат в международната общност, но продължаващата израелска окупация възпрепятства изпълнението на държавническите функции, които са типични за една суверенна държава.

В заключението са систематизирани изводите от всяка от петте глави, от които се състои дисертационният труд. Приема се, че основният проблем в глобален план продължава да бъде неразрешимостта на Близкоизточния конфликт, продължаващ десетилетия наред, без изгледи за неговото разрешаване. Въпреки това възникването на Палестинската държава по силата на резолюция 181/47 на ОС на ООН, която в течение на времето се е превърнала в обичайно право и е станала задължителна за всички субекти следва да се приеме, така както се възприема и възникването на държавата Израел въз основа на същия нормативен акт. Окупирането на арабските територии от израелската армия не влияе на този извод и представлява акт на агресия, който противоречи на нормите на международното право. Всички приети резолюции на ООН, касаещи Близкоизточния конфликт, налагат на Израел да се изтегли от окупираните територии след войните и да позволи завръщането на палестинските бежанци, но и до днес те остават неизпълними, поради липса на воля от международната общност. Интересите на САЩ в региона противоречат на трайния мир, тъй като

финансовата, военната и дипломатическа подкрепа за Израел се дава на фона на невижданата хуманитарна катастрофа в палестинските територии. Въпреки провала на международната общност да договори траен мир между двете страни, остава открит дебатът за постигане на взаимно помирение, което чрез диалог и взаимни отстъпки да прекрати този конфликт.

НАУЧНИ И ПРИЛОЖНИ ПРИНОСИ

Значимостта на темата се обуславя от липсата на друго самостоятелно изследване на проблемите относно статута на Палестина и най-вече на такива, които поставят акцент върху критериите за държавност съгласно нормите на международното право. Това е и причината трудът да се стреми към приносни моменти, които са с научен и приложен характер. Цялостно изследване на статута на Палестина съгласно действащото международно право не е наличен, като за пръв път е направен опит за структуриран и хронологичен във времето анализ на отделните аспекти на признаването на палестинската държава. За изясняване на темата на дисертацията допринася и изследването на въпроса за генезиса на Израелско-палестинския конфликт. Изясняването на статута на Палестина ще допринесе и за изучаването на партикуларното право в региона и съпоставянето му със сходна правна уредба в развитите държави. Принос в българската и международноправна доктрина представлява анализът на теоретичните аспекти на правото на самоопределение на палестинския народ, както и разглеждането на традиционните критерии за държавност, основани на принципа на ефективността, съотнесени към случая с Палестина. С оригиналност се отличава и крайният извод на дисертацията, а именно възникването на държавата Палестина по силата на резолюция 181/47 на ОС на ООН, поради превръщането и в обичайно право. Новост в правната теория представлява и анализът на споразуменията от Осло, които следва да се приравнят като правни последици на един двустранен договор, както и правната обосновка на юрисдикцията на МНС в палестинските територии. Чрез прилагането на мултидисциплинарни подходи и използвайки приносите и на

други науки е даден отговор на един от най-сложните въпроси, а именно съществува ли юридически държавата Палестина, като са избегнати възраженията от политически характер и чрез нормите на международното право е даден отговор на поставения въпрос. Крайните изводи на автора представляват една правна основа върху която може да се изгради едно решение за взаимното признаване на двете държави – Израел и Палестина. Настоящото изследване ще допринесе за правилното изясняване на статута на държавата Палестина и ще спомогне на студенти, учени и практици в сферата на международното право.

ПУБЛИКАЦИИ НА НАУЧНИ РЕЗУЛТАТИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Бобоков, А., Международното хуманитарно право в контекста на израелско-палестинските отношения - Сборник с доклади от X-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, 2020, с. 274;

2. Бобоков, А., Правни последици от построяването от Израел на стена в окупираната територия на Палестина - Сборник с доклади от XI-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, 2021, с. 389;

3. Бобоков, А., Правото на самоопределение на народите в практиката на ООН - Сборник с доклади от XII-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, приета за печат: 2022

4. Бобоков, А., Юрисдикция на международния наказателен съд в палестинската територия - Сборник с доклади от XIII-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, приета за печат: 2023

5. Бобоков, А., Споразуменията от Осло и създаването на Палестинската автономия - Сборник с доклади от XIV-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, приета за печат: 2024

6. Бобоков, А., Гладът като средство за водене на война в Ивицата Газа -

Сборник с доклади от XV-та национална конференция на докторантите в областта на правните науки, приета за печат: 2025

7. Бобоков, А., Генезис на Близкоизточния конфликт, Сборник в чест на 60-годишнината на проф. д-р Ирена Илиева ,БАН- Институт за държавата и правото, С., 2024, с. 191

8. Бобоков, А., Някои идеи за реформи на съвета за сигурност на ООН – Научна конференция с международно участие „Право сигурност и културно-историческо наследство“ БСУ, център по юридически науки, 2023, том XXX, с.198